

Світлана Олександрівна Книженко,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри криміналістики, судової експертології

та домедичної підготовки факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

СПОСОБИ ВТРУЧАННЯ В ДІЯЛЬНІСТЬ СУДОВИХ ОРГАНІВ

Однією із гарантій справедливого судового розгляду є незалежність судів. Закон України «Про судоустрій і статус судів» зазначає, що судді є незалежними від будь-якого незаконного впливу, тиску або втручання [1].

За втручання в будь-якій формі в діяльність судді з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися винесення неправосудного рішення передбачена кримінальна відповідальність (стаття 376 КК України). Про таке втручання суддя зобов'язаний повідомити до Вищої ради правосуддя та до Генерального прокурора. Вищою радою правосуддя ведеться Реєстр повідомлень суддів про втручання в діяльність [2].

Під втручанням розуміється вплив у будь-якій формі на суддю з метою перешкодити виконанню ним своїх службових обов'язків або добитися винесення неправосудного рішення. До конкретних форм впливу відносять: прохання, вказівку, погрозу, підкуп, критику судді в засобах масової інформації до вирішення конкретної справи у зв'язку з її розглядом, проведення пікетів, мітингів тощо [3].

Зазначимо, що знання слідчим способів втручання в діяльність судових органів сприяє досягненню як кримінально-правових так і криміналістичних завдань. Наприклад, за фактом втручання в діяльність судді було відкрито кримінальне провадження, однак обвинувачений був справедливо виправданий у зв'язку з відсутністю в його діях складу кримінального правопорушення [4]. Виправдувальний вирок є результатом неправильного розуміння органами досудового розслідування, прокуратурою саме способів вчинення досліджуваних кримінальних правопорушень.

Слідчому необхідно зважати на те, що звернення громадян із заявами до органів правопорядку щодо вчинення суддями кримінальних правопорушень або звернення до Вищої ради правосуддя зі скаргами щодо дисциплінарних проступків суддів не є діями по втручання в діяльність судових органів. Таке право передбачено чинним законодавством України (ст. 107 закону України «Про судоустрій і статус судів», ст. 1 закону України «Про звернення громадян», ст. 214 Кримінального процесуального кодексу України). Також не є втручанням в діяльність судових органів звернення громадян до суддів з проханнями дотримуватись законодавства при розгляді справи, або звернення, у яких висловлюються непогодження з рішеннями суддів. Такі звернення, як вірно відмічають дослідники, є відображенням точки зору громадян стосовно розгляду справ і не можуть бути підставою для застосування заходів щодо забезпечення незалежності та авторитету правосуддя [5].

Проведене нами дослідження дозволяє виділити наступні групи типових способів втручання в діяльність судових органів:

- прості способи;
- кваліфіковані способи;
- втручання з використанням свого службового становища.

До простих способів ми відносимо такі форми впливу, які хоч і можуть вчинятися з ретельною підготовкою, однак не потребують значних витрат ресурсів (людей, часу, технічного оснащення, ін.).

Прості способи можуть бути безпосередніми та опосередкованими. Безпосередні способи пов'язані з тим, що вплив на суддю вчиняють без посередництва. Такий вплив здійснюється віч-на-віч, або з використанням телефонних дзвінків, СМС-повідомлень

тощо. Наприклад, засуджений з метою добитися від судді потрібного рішення у цивільному провадженні перестрів суддю та з використанням погроз виразив вимогу прийняти потрібне для нього рішення [7].

Опосередкований вплив здійснюється через третіх осіб, якими найчастіше стають працівники суду: архіваріуси, секретарі, помічники суддів. Також до опосередкованого впливу ми відносимо вплив, здійснений з використанням засобів масової інформації, соціальних мереж. Приміром, засуджений, з метою впливу на суддю, в соціальній мережі Фейсбук неодноразово здійснив критику судді до вирішення конкретної справи у зв'язку з її розглядом [8].

Кваліфіковані способи – це такий вплив на суддів, який включає в себе цілі злочинні комбінації. До них ми відносимо:

- блокування залів судових засідань чи приміщень суду;
- несанкціоновані протести біля будівель суду.

Зазначимо, що кваліфіковані способи тривалі за часом й супроводжуються, як правило, значними пошкодженнями майна суду. Окрім того, при блокуванні та несанкціонованих протестах залучається значна кількість людей, використовуються різноманітні технічні засоби (гучномовці, музична апаратура, транспортні засоби тощо). Наприклад, під час судового розгляду, присутні на засіданні особи, які були одягнені у військовий одяг, голосно висловлювали своє незадоволення на адресу суду й утворили «коридор». З метою уникнення побиття та недопущення негативного розвитку подій судді були змушені залишатися в залі суду [6].

Надаючи характеристику типовими способами втручання в діяльність судових органів з використанням службового становища варто відмітити те, що зовні вони можуть мати форму законних дій. Однак, спосіб, частота проведення таких дій може свідчити про ознаки втручання. Так, Вища рада правосуддя визначає, що за певних обставин може визнаватися втручанням в діяльність суду:

- системний допит судді як свідка щодо справи, яка перебуває у його провадженні (рішення № 2638/0/15-17 від 05.09.2017);
- проведення обшуку житла (службового кабінету судді) протягом періоду, що збігається з часом розгляду цим суддею справи, пов'язаної з правами, свободами, інтересами чи обов'язками правоохоронного органу, представники якого проводять обшук (рішення ВРП № 2438/0/15-17 від 15.08.2017);
- тривале здійснення досудового розслідування за фактом вчинення суддею кримінального правопорушення без повідомлення останньому про підозру (рішення ВРП № 3649/0/15-17 від 9.11.2017).

Підсумовуючи зазначимо, що серед типових способів втручання в діяльність судових органів варто виокремлювати: прості та кваліфіковані. Окрему групу становлять способи втручання з використанням свого службового становища. Знання слідчим типових способів дозволить ефективно вирішувати завдання стратегічного та тактичного характеру при розслідуванні таких кримінальних правопорушень.

Список використаної літератури: 1. Закон України «Про судоустрій і статус судів» від 02.06.16 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>. 2. Реєстр повідомлень суддів про втручання в діяльність. URL: <https://hcj.gov.ua/intervention>. 3. Коментар до статті 376 КК України. URL: <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/-kodeks/024/373.php>. 4. Вирок Суворівського районного суду від 3 березня 2011 року. Справа № 1-162/11. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/14036607>. 5. Андрій Химчук, Микола Колотило Що є і що не є втручанням у здійснення правосуддя? URL: <https://dejure.foundation/longread/obstruction-of-justice-2016-2017>. 6. Вирок Бородянського районного суду Київської області від 19 червня 2012 року. Справа № 1006/3678/12. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/24885853>. 7. Вирок Білопільського районного суду Сумської області від 18 жовтня 2017 року. Справа № 577/1276/16-к URL:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/69585428>. **6.** Рішення Вищої ради правосуддя № 2780/0/15-17 від 12.09.2017. URL: https://hcj.gov.ua/intervention?field_number_value=-&title=&field_court_name_value=&date_filter%5Bvalue%5D%5Bdate%5D=12.09.2017&field_number_value_1=&field_complainant_value=